การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

นภาเพ็ญ นิลกำแหง[1]
เสรี วรพงษ์[2]
สุภาภรณ์ สงค์ประชา[3]
ชนันนา รอดสุทธิ[4]

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน 2) เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาของการอาศัยอยู่ในพื้นที่ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ทั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ 1 – 8 ตำบลคูบัว จำนวน 390 คน ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานด้วยค่า t-test ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระและการทดสอบความแปรปรวนทางเดียวใช้ One - way ANOVA หรือ F-test และหากพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะใช้การเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheff's Test) ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมอยู่ที่ระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านที่มีส่วนร่วมมากที่สุดเรียงตามลำดับได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการรักษาธำรงไว้ และด้านการเผยแพร่

2) ผลการทดสอบสมมติฐานความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวนของประชาชนที่มี เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ และรายได้ที่แตกต่างกัน ทำให้การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนแตกต่างกัน พบว่า อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ที่แตกต่างกันทำให้มีส่วนร่วมด้านการรักษาธำรงไว้แตกต่างกัน สุดท้ายพบว่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่ ที่แตกต่างกันทำให้มีส่วนร่วมด้านการเผยแพร่แตกต่างกัน

3) ข้อเสนอแนะที่พบจากการวิจัย เสนอว่า เพื่อให้เกิดการดำรงคงอยู่ที่ยั่งยืน ควรหากลยุทธ์หรือแนวทางในการอนุรักษ์ และควรมีการจัดเก็บองค์ความรู้การทอผ้าจกไท-ยวน ผ่านระบบการศึกษา ทั้งนี้ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน เช่น การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แหล่งเรียนรู้เชิง

---

[1] นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม) คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

[2] อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

[3] อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

[4] อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ ดร. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อรวบรวมองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ให้มีการถ่ายทอด สืบสานส่งต่อสู่เยาวชนรุ่นต่อไป

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน / การอนุรักษ์ / ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

COMMUNITY PARTICIPATION IN TAI YUAN WEAVING CONSERVATION, KHU BUA SUBDISTRICT, MEUANG DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

NAPAPEN NINKUMHANGE[1]
SEREE WORAPHONG[2]
SUPAPORN SONGPRACHA[3]
SHANANA RODSOODTHI[4]

ABSTRACT

The aim of this research was to 1) study the community participation in conservation of Tai Yuan weaving in Khu Bua Subdistrict. 2) compare the level of community participation in Tai Yuan weaving conservation by gender, age, education level, occupation, length of stay, and average monthly income. This study was a quantitative research. The tools used were questionnaires, collecting data from 390 people of the population in Moo 1- 8, Khu Bua Subdistrict by simple random sampling. The statistics used in data analysis were percentage, frequency, distribution, mean, and standard deviation. The hypotheses was tested by t-test and One-way ANOVA test. As the difference was found, it was tested by the paired difference test using the Scheffe's Method and a preset of significance level at 0.05.

The study results found that: 1)the levels of the overall community participation in conservation of Tai Yuan was found to be moderate. The highest rate of the participation was in the planning aspect, followed by the participation in preservation aspect and the participation in dissemination aspect, respectively. 2) The results of the hypothesis testing of the differences between the personal characteristics were found that the participation in conservation of Tai Yuan weaving of people with sex, education level, occupation, length of stay, and average monthly income differed at different levels of the participation in planning aspect. The participation in conservation of Tai Yuan weaving of people with age, education level, and average monthly income differenced at different level of the participation in preservation aspect and the last found that the participation in conservation of Tai Yuan weaving of people with length of stay differenced at different level of the participation in

[1] Master of Arts, Environmental Social Sciences, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University
[2] Asst. Prof. Dr., Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University
[3] Asst. Prof. Dr., Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University
[4] Dr., Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University

dissemination aspect. According to the recommendations of this study for sustainability, there should be a way to conserve and store knowledge. However, government agencies had to provide a source of learning, provide learning resources for preservation of local culture, and a local museum to collect knowledge and local wisdom in various areas to convey to continue to pass on to the next generation of youth.

KEY WORDS: COMMUNITY PARTICIPATION / CONSERVATION /TAI YUAN WEAVING

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัฒนธรรมเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าวิถีชีวิตที่ชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ ได้พัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต โดยแสดงออกในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะการแสดง ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกละเลยและมีการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นใหม่น้อยลง เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด รวมทั้งประเพณี และวิถีชีวิตที่ดีงาม ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ วัฒนธรรมได้มีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ดังนั้นหากมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลายกันในพื้นที่ไม่ได้รับการสืบสานและอนุรักษ์ฟื้นฟู รวมถึงการพัฒนาต่อยอดให้เกิดคุณค่าทางสังคมและจิตใจ ก็จะทำให้คุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมลดน้อยลงจนแทบจะสูญหายไป วัฒนธรรมวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมองค์ความรู้ในแต่ละท้องถิ่น มีลักษณะที่โดดเด่นแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ ซึ่งในแต่ละพื้นที่มีภูมิปัญญาหลากหลายควรที่จะได้รับการถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นหลังสืบไป การอนุรักษ์จึงเป็นหนทางหนึ่งที่ยั่งยืนในการฟื้นฟู และสืบสานวัฒนธรรมของชุมชน ให้ดำรงคงอยู่ในท้องถิ่น (อารดา พลอาษา , 2560)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 พ.ศ.2555 – 2559 รัฐบาลได้มีนโยบาย เพื่อที่จะส่งเสริม ทำนุบำรุง และรักษาศิลปวัฒนธรรม ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพของคนในชุมชนนั้น ๆ โดยยึดหลักความพอเพียง สามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเอง เกิดความสุขขึ้นในชุมชน ในขณะที่หลักการดังกล่าวก็ช่วยส่งเสริมและเพิ่มคุณค่าให้แก่ภูมิปัญญาชาวบ้าน หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันที่มองสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเป็นเชิงธุรกิจเสียส่วนใหญ่ไม่เว้นแม้แต่ทรัพยากรวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับชุมชนมาช้านาน ในปัจจุบันแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ได้มีผู้นำมาใช้เพื่อพัฒนาและเพิ่มมูลค่าให้กับภูมิปัญญาที่มีค่าในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มโดยเน้นการพัฒนาและเพิ่มมูลค่าแบบยั่งยืนการเสริมสร้างทุนทางสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) พร้อมก้าวเข้าสู่ประชาคม เศรษฐกิจอาเซียนในปี 2558 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555: 7) ดังนั้นหลักการและแนวคิดดังกล่าวข้างต้น มีเป้าหมายที่สอดคล้องกันคือ การสร้างความตระหนักรู้ร่วมอนุรักษ์ และสืบสานทรัพยากรวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์แห่งท้องถิ่น อันจะนำมาซึ่งการก่อ ประโยชน์ต่อชุมชนอย่างสูงสุด และอยู่คู่ชุมชนอย่างยั่งยืนแท้จริง เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่สามารถสะท้อนวิถีชีวิตอย่างไทยบอกเล่าเรื่องราวของการเลือกใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติกับ ภูมิปัญญาของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี และไม่อาจมองข้ามคือวัฒนธรรมการทอผ้า ในปัจจุบันการส่งเสริมภูมิปัญญาทอผ้ามีหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรชุมชน ได้ร่วมกันฟื้นฟู ส่งเสริม และพัฒนา จึงทำให้กลุ่มทอผ้าเกิดขึ้นทุกภูมิภาค มีผู้นิยมใช้ผ้าทอกันมากขึ้น อีกทั้งมีการรณรงค์ส่งเสริมสินค้าไทยให้ใช้ผ้าไทย นับเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ซึ่งขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวิทยาการใหม่ๆ ทำให้รุ่นลูกหลานไม่ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของการทอผ้า ส่งผลให้ภูมิปัญญาการทอผ้าถูกละเลยและกำลังเลือนหายไป (สร้อยน้ำค้าง มงคล, 2552: 100)

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตกที่มีภูมิประเทศแบบผสมผสาน เป็นดินแดนแห่งวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลองและสายหมอกแห่งขุนเขาตะนาวศรี มีความเป็นมาอันยาวนานและประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ ราชบุรีจึงเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีอันหลากหลายที่ผสมผสาน (https://www.sanook.com/travel/) โดยเฉพาะที่บ้านคูบัวซึ่งถือเป็นชุมชนผู้สืบเชื้อสายมาจากชาวโยนกเมืองเชียงแสนแห่งอาณาจักรล้านนา ได้มีการสืบทอดการทอผ้าจกมาหลายช่วงอายุคน ภูมิปัญญาถือว่าเป็นปรัชญาชีวิต เป็นฐานคิด และหลักเกณฑ์การกำหนดคุณค่า และจริยธรรมที่มีการสั่งสมสืบทอดกันมาช้านาน จากพ่อแม่ปู่ย่าตายายสู่ลูกหลาน จากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง (วรรณา โชคบันดาลสุข, กุลยา อนุโลก, วรลักษณ์ ทองประยูร, 2559)

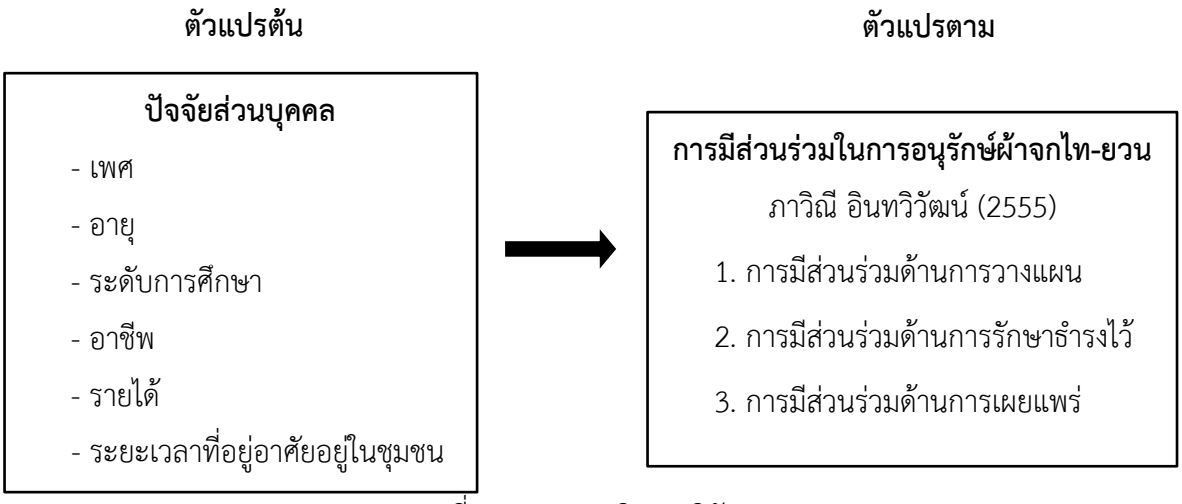
เมื่อเวลาผ่านไปนานเข้าผ้าจกไท-ยวนหรือผ้าทอพื้นเมืองในประเทศไทยกำลังจะสูญหายไป โดยเฉพาะที่ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เหลือเพียงไม่กี่บ้านที่ยังคงทอผ้าและส่งต่อความรู้ให้ลูกหลาน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการอนุรักษ์ และส่งเสริมสนับสนุนให้คงอยู่อย่างจริงจัง ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงภาคประชาชน โดยเริ่มจากในชุมชนที่มีการทอผ้าเอง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าจำเป็นต้องอาศัยกลไกของการมีส่วนร่วมเข้ามาใช้ในการแก้ปัญหา ผู้วิจัยคาดหวังว่าผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะมีส่วนช่วยส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความรัก ความหวงแหน รวมทั้งช่วยกันอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวนของชาวชุมชนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ให้คงความเป็นมรดกของชาติสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการมีส่วนร่วมของภาวิณี อินทวิวัฒน์ (2555) ซึ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องและส่งผลกระทบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการรักษาธำรงไว้ และด้านการเผยแพร่ มาเป็นกรอบการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้วิจิยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ Quantitative Research) โดยการเก็บแบบสอบถามเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ทั้งเพศชายและเพศหญิง จากกลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านที่ 1- 8 ที่มีการทอผ้าจกไท-ยวน จำนวน 5,366 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 มีนาคม พ.ศ. 2561) ข้อมูลมาจากฝ่ายทะเบียนราษฎร์ ที่ว่าการอำเภอเมืองราชบุรี ซึ่งใช้ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของของ Yamane (1973) กำหนดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.5 ทั้งนี้ เพื่อทดแทนแบบสอบถามไม่ครบหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 10 จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยครั้งนี้ จำนวนทั้งสิ้น 390 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random Sampling) โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามลักษณะที่กำหนด ได้แก่ มีอายุ 20 ปีขึ้นไป และจะอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันหรือคนละบ้านก็ได้ จนได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวน 390 คน จึงนำไปเก็บข้อมูลดังนี้ 1) ในหมู่บ้านที่ปัจจุบันยังคงมีการทอผ้าจกไท-ยวน 2) เป็นบุคคลที่มีความเต็มใจและยินยอมเข้าร่วมการวิจัย โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาอนุมัติจากคณะกรรมการวิจัยจริยธรรมในคน สาขาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยใช้ในการเก็บข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ในด้านการวางแผน (Planning) ด้านการรักษาธำรงไว้ (Preservative) และด้านการเผยแพร่ (Dissemination) ซึ่งมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยนำแบบสอบถามไปปรึกษาหารือกับผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ชัดเจน เข้าใจง่าย และครอบคลุมองค์ประกอบของตัวแปรอย่างครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย นอกจากนี้ยังมีการ

ตรวจสอบความเชื่อมั่นของชุดคำถามที่ใช้วัดตัวแปร (Reliability of Measurement) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (Cronbach’ Alpha Coefficient) ซึ่งค่าคะแนนที่ยอมรับได้คือ .80 ขึ้นไป (Davis, 1992 อ้างถึงในบุญใจ ศรีสถิตนรากูร, 2553) ทั้งนี้ จากผลการทดสอบ ผู้วิจัยได้ค่าความตรงของเนื้อหาในการมีส่วนร่วมเท่ากับ 0.94 อยู่ที่ระดับสูง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Window สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล นำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ยเลขคณิต 2) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวนแต่ละด้าน นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มใช้สถิติทดสอบค่า t-test ในการทดสอบสมมติฐานตัวแปร และใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-way ANOVA) ทดสอบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มขึ้นไป ที่เป็นอิสระต่อกัน และทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบ Scheffe

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 390 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 256 คน คิดเป็นร้อยละ 65.60 มีอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.80 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 32.60 มีอาชีพรับจ้าง จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 33.60 ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนมากกว่า 20 ปี จำนวน 297 คน คิดเป็นร้อยละ 76.20 และมีรายได้ต่อเดือน 10,000 บาทหรือต่ำกว่า จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 57.40

2. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ในภาพรวมในภาพรวมอยู่ที่ระดับปานกลาง ($\bar{\bar{x}}$ = 3.30) โดยประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมด้านการวางแผนมากที่สุด ($\bar{x}$ = 3.34) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมด้านการรักษาธำรงไว้ ($\bar{\bar{x}}$ = 3.31) และการมีส่วนร่วมด้านการเผยแพร่ ($\bar{\bar{x}}$ = 3.26) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

รายการ	$\bar{x}$	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
1.การมีส่วนร่วมในการวางแผน	3.34	0.70	ปานกลาง
2.การมีส่วนร่วมในการรักษาธำรงไว้	3.31	0.65	ปานกลาง
3.การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่	3.26	0.65	ปานกลาง
รวม	**3.30**	**0.67**	**ปานกลาง**

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี กับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ในด้านการวางแผน ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และรายได้ต่อเดือน มีความความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านการรักษาธำรงไว้ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน มีความความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในด้านการเผยแพร่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีความความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	ด้านการวางแผน			ด้านการรักษาธำรงไว้			ด้านการเผยแพร่		
		$\bar{x}$	SD.	P-Value	$\bar{x}$	SD.	P-Value	$\bar{x}$	SD.	P-Value
เพศ										
ชาย	134	3.47	0.59	0.00*	3.35	0.61	0.32	3.24	0.60	0.57
หญิง	256	3.27	0.74		3.28	0.67		3.28	0.68	
อายุ										
20 – 30 ปี	60	3.37	0.59	0.29	3.17	0.58	0.00*	3.21	0.59	0.29
31 – 40 ปี	87	3.28	0.61		3.11	0.52		3.21	0.61	
41 – 50 ปี	70	3.21	0.74		3.23	0.73		3.18	0.74	
51 – 60 ปี	120	3.42	0.79		3.49	0.70		3.34	0.79	
มากกว่า 60 ปีขึ้นไป	53	3.38	0.69		3.47	0.58		3.34	0.69	

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี (ต่อ)

ตัวแปรและกลุ่มย่อย	N	ด้านการวางแผน			ด้านการรักษาธำรงไว้			ด้านการเผยแพร่		
		$\bar{x}$	SD.	P-Value	$\bar{x}$	SD.	P-Value	$\bar{x}$	SD.	P-Value
ระดับการศึกษา										
ไม่ได้รับการศึกษา	16	3.43	0.48	0.00*	3.38	0.49	0.00*	3.35	0.58	0.09
ประถมศึกษา	106	3.25	0.68		3.30	0.65		3.21	0.69	
ม.ต้นหรือเทียบเท่า	34	3.53	0.64		3.48	0.67		3.42	0.59	
ม.ปลายหรือเทียบเท่า	127	3.45	0.65		3.37	0.57		3.25	0.68	
ปริญญาตรีหรือ	97	3.31	0.71		3.22	0.71		3.30	0.58	
เทียบเท่า	10	2.32	1.05		2.61	0.90		2.75	1.04	
สูงกว่าปริญญาตรี										

อาชีพ										
เกษตรกรรม	79	3.48	0.53	0.01*	3.32	0.63	0.08	3.27	0.57	0.48
รับจ้าง	131	3.34	0.70		3.39	0.62		3.27	0.68	
ค้าขาย	90	3.41	0.70		3.35	0.66		3.35	0.62	
รับราชการ	47	3.09	0.77		3.08	0.77		3.12	0.74	
รัฐวิสาหกิจ	20	3.39	0.64		3.18	0.30		3.17	0.36	
อื่น ๆ	23	3.05	0.99		3.20	0.75		3.23	0.85	
ระยะเวลาของการอาศัย										
ต่ำกว่า 5 ปี	7	2.50	1.06	0.01*	2.88	1.03	0.17	2.71	0.96	0.01*
6 – 10 ปี	49	3.30	0.78		3.28	0.72		3.02	0.66	
11 – 20 ปี	37	3.53	0.52		3.46	0.60		3.35	0.63	
มากกว่า 20 ปี	297	3.34	0.69		3.30	0.63		3.30	0.64	
รายได้ต่อเดือน										
10,000 บาทและต่ำ	224	3.37	0.53	0.01*	3.43	0.60	0.00*	3.31	0.64	0.53
กว่า	127	3.36	0.70		3.15	0.66		3.22	0.64	
10,000 – 20,000	30	2.96	0.70		2.97	0.69		3.15	0.78	
บาท	7	3.21	0.77		3.36	0.66		3.07	0.80	
20,001 – 30,000	2	4.25	0.64		3.92	0.83		3.17	0.00	
บาท										
30,001 – 40,000										
บาท										
มากกว่า 40,001 บาท										

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพรวมอยู่ที่ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมด้านการวางแผนมากที่สุด รองลงมาคือการมีส่วนร่วมด้านการรักษาธำรงไว้ และการมีส่วนร่วมด้านการเผยแพร่ ตามลำดับ ซึ่งสาเหตุที่ชุมชนมีส่วนร่วมในด้านการเผยแพร่น้อยที่สุด อาจเนื่องมาจากในอดีตการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าจกไท-ยวน เป็นการถ่ายทอดกันภายในครอบครัวไม่ได้มีการเผยแพร่สู่บุคคลภายนอก สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างและพัฒนาความรู้ผ่านกระบวนการ SECI ของ Ikujiro Nonaka

(สมชาย นำประเสริฐชัย, 2558) ที่กล่าวว่า socialization เป็นกระบวนการสร้างความรู้จากการแลกเปลี่ยนผ่านกระบวนการทางสังคม เช่น การอยู่ร่วมกัน กระบวนการนี้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนและสร้างความรู้แฝงในระดับบุคคล แต่การถ่ายทอดวิธีนี้อาจมีจุดอ่อนได้ คือผู้รับการถ่ายทอดก็ยังคงเก็บไว้เป็นความรู้แฝงต่อไป ไม่ได้นำความรู้นั้นมาเผยแพร่สู่บุคคลภายนอก และไม่ได้มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ความรู้แฝงที่มีอยู่นั้นมีโอกาสจะหายสาปสูญได้ หากการถ่ายทอดนั้นขาดช่วงไป อีกทั้งผู้วิจัยเห็นว่าชุมชนยังขาดความตระหนักในคุณค่าของผ้าจกไท-ยวน และขาดความร่วมมืออย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลออ ไชยโยธา (2551) ที่ได้ศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมชุมชนตำบลโคกจาน อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า การทอผ้าไหมเป็นจารีตประเพณี วัฒนธรรมที่ถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานสืบต่อไป การสืบทอดและพัฒนาการของการทอผ้าไหม โดยวิธีการสอนกันเองในชุมชน จากปู่ย่าตายาย พ่อแม่ สู่ลูกหลาน เป็นการเรียนรู้กันภายในชุมชน

2. การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี กับปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ในด้านการวางแผน ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และรายได้ต่อเดือน มีความความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในด้านการรักษาธำรงไว้ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน มีความความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในด้านการเผยแพร่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีความความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณกฤติกา ทรัพย์พ่วง, วิจิตรา ศรีสอน และ ศิโรตม์ ภาคสุวรรณ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา กรณีศึกษาตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา ของประชาชนที่มี เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. ทำให้ทราบข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว

2. ได้แนวทางและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว สำหรับหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยมาผลักดัน ส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนเกิดความร่วมมือในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อย่างยั่งยืนต่อไป

3. ทำให้เกิดความสามัคคีของชุมชนในด้านการดูแลและอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบล คูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมประเด็นจากการวิจัยเพื่อเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) การทอผ้าจกไท-ยวนเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้าน ซึ่งขั้นตอนในการทอออกมาแต่ละผืน มีความยุ่งยากซับซ้อน และใช้เวลานานในการเรียนรู้ อีกทั้งปัจจุบันพบว่า มีเฉพาะผู้สูงอายุเท่านั้นที่ยังคงทอผ้าอยู่ ดังนั้นจึงควรหากลยุทธ์หรือแนวทางในการอนุรักษ์ การสืบทอดให้ดำรงคงอยู่อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ควรมีการสร้างความตระหนัก และเห็นคุณค่าภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าให้แก่เยาวชนและคนรุ่นใหม่ในชุมชนให้มากขึ้น

2) ควรมีการจัดเก็บองค์ความรู้การทอผ้าจกไท-ยวน ผ่านระบบการศึกษาโดยบรรจุเข้าเป็นหลักสูตรตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการสืบสานศิลปวัฒนธรรม และตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งสามารถนำมาพัฒนาต่อยอดเป็นอาชีพทางเลือกที่สร้างรายได้ให้คนในชุมชน

3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุน ให้คำแนะนำ และหาแนวทางสร้างเครือข่ายด้านแหล่งทุน ด้านการตลาด รวมทั้งเพิ่มพูนความรู้ด้านการทอผ้า การออกแบบลวดลาย และการประชาสัมพันธ์ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ควรหาวิธีให้ประชาชนในชุมชนตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมในทุกขั้นตอน เช่น การจัดอบรมสัมมนาร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวนภายในชุมชนให้มีความยั่งยืน การรณรงค์ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน อบรม และปลูกจิตสำนึกถึงที่มาของศิลปวัฒนธรรมของผ้าจกไท-ยวน เพื่อให้เห็นถึงคุณค่าและมีความภาคภูมิใจต่อผ้าจกไท-ยวนที่มีอยู่ภายในชุมชน

4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แหล่งเรียนรู้เชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ให้มีการถ่ายทอด สืบสานสู่เยาวชน หรือผู้ที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชมศึกษาเรียนรู้ต่อไป

5) จากการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าจกไท-ยวน ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยมองเห็นศักยภาพของชุมชนคูบัวว่า สามารถพัฒนาต่อยอดและส่งเสริมให้มีการสืบทอดภูมิปัญญาของผ้าจกไท-ยวนได้ เนื่องจากชุมชนมีต้นทุนและกลไกลในการขับเคลื่อนอย่างเป็นธรรมชาติ เพียงมีการกระตุ้นและสร้างบุคลากรในท้องถิ่นให้เป็นผู้ประสานงานกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน ก็จะเกิดความต่อเนื่องและเกิดการดำรงคงอยู่ที่ยั่งยืน

บรรณานุกรม

ณกฤติกา ทรัพย์พ่วง, วิจิตรา ศรีสอน และศิโรตม์ ภาคสุวรรณ. (กันยายน - ธันวาคม 2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์งานจักสานผักตบชวา : กรณีศึกษา ตำบลสรรพยา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4 (3), 874- 890.

บุญใจ ศรีสถิตนรากูร. (2553). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางการพยาบาลศาสตร์.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ยูแอนด์ไออินเตอร์มีเดีย.

ภาวินี อินทวิวัฒน์. (2555). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผ้าหม้อห้อม : กรณีศึกษาตำบลทุ่งโฮ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่.* ปริญญานิพนธ์กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลออ ไชยโยธา. (2551). *ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ชุมชนตำบลโคกจาน อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ.* วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.

วรรณา โชคบันดาลสุข, กุลยา อนุโลก และวรลักษณ์ ทองประยูร. (2559). การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกไท-ยวนในจังหวัดราชบุรี. *วารสารสมาคมนักวิจัย.* 21(1). 166-180.

สร้อยน้ำค้าง มงคล.(2552). *การสืบทอดภูมิปัญญาผ้าทอไทยทรงดำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม.* วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทร์เกษม.

สมชาย นำประเสริฐชัย. (2558). *การจัดการความรู้ : knowledge Management*. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ด ยูเคชั่น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2555). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559.* กรุงเทพฯ: สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิสชิ่ง.

อารดา พลอาษา. (2560). *การศึกษาองค์ความรู้ การอนุรักษ์ การส่งเสริม และการเพิ่มคุณค่าการทอผ้าไหมหางกระรอกคู่ตีนแดง อำเภอนาโพธิ์และอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์.* กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.